

LEXIKOLOGIE 3

Vícečlenné lexémy

- ustálená víceslovná pojmenování (sdružená)
 - * primární pojmenování
 - * terminologický charakter
 - * transparentnost (část obecná + specifikující): *psací stůl, slepé střevo*
 - * zpravidla substantivum + atribut
 - * univerbizace
- frazémy/ idiomy
 - * sekundární pojmenování (nahraditelné primárním)
 - * metaforičnost, expresivita
 - * anomálnost
 - ◆ lexikální archaismy, např. *kout pikle*
 - ◆ gramatické archaismy, např. *z plna hrdla, zlomit ve dvě*
 - ◆ monokolokabilní jednotky (= nevyskytující se mimo frazém), např. *jít k duhu, nechat na holičkách*

Frazémy kompatibilní – vedle idiomatického významu možný i význam doslovný (*házet flintu do žita*) x frazémy inkompatibilní

Struktura frazémů

- frazémy lexikální – tvořeny jedním lexémem, např. *budížkničemu*; sporné
- frazémy kolokační – nevětné
 - * složené z autosémantických slovních druhů (slovesné – *kápnout božskou*, substantivní – *jablko sváru*)
 - * složené ze sysémantických slovních druhů (*jako takový, no proto*)
 - * smíšené (*až hanba, být pro*)
 - * přirovnání - funkce srovnávací/ intenzifikační, hodnotící
- frazémy propoziční/ polypropoziční – větné
 - * přísloví, pořekadla, pranostiky, okřídlená slova
 - * klasifikace dle F. Čermáka (Encyklopedický slovník češtiny):
 - ◆ normativní – aforismy, axiomy, ...
 - ◆ kontaktové – pozdravy, přípitky, ...
 - ◆ institucionalizované – formule, stereotypy, např. oddávací, zatýkací; přísahy
 - ◆ žertovné, např. wellerismy
 - ◆ personifikující – osobní průpovídky
 - * frazémy polypropoziční intersubjektové = dialogické, např. *Na zdraví. – Ať slouží!*

Kvazifrazémy – na pomezí frazeologie a běžného jazyka; nižší míra anomálnosti, např. výrazy s konkrétním denotátem (*kočičí hlava*), s abstrakty (*věnovat pozornost*)